Hallo
Basel-Stadt

Kanton Basel-Stadt

Niştecîbûn / bimalbûn / rûniştin

Dîtina malekê / xaniyekî
Kirêkirina malekê
Cîrantî
TV / Internet / Telefon
Avêtina çopê /avêtina bermayiyên navmalê

Dîtina malekê / xaniyekî

Piraniya mirovên li Swîsreyê dijîn di malên bi kirê de ne. Lêgerîna malan her dem ne wisa hêsan e û kirê gelekî buha ne.

Bazara mal û xaniyan

Piraniya nişteciyên li Swîsreyê di maleke bi kirê de dijîn. Ji ber erdê lêkirina avhiyan kêm e, bi taybetî li bajaran û li şaredariyên navendî zêde malên vala tine ne. Buhayê kirê bilind e. Gava mirov parek ji çaran hatineya xwe ya mehane dide kirê, ev yek ne ecêb e. Ger mirov li xaniyekî li derveyî navendan bigere, dibe ku bi fêdetir be. Malên kooperatîfên xaniyan jî bi piranî erzantir in. Lê ji bo wê, divê mirov di destpêka kirêdariyê de senedên para xwe (Anteilsscheine) bikire. Malbatên xwedî pereyê hindik, dikarin di bin mercên diyar de tibaba alîkariya ji bo kirêya xwe (Familienmietzinsbeiträge) daxwaz bikin.

Lêgerîna malekê / xaniyekî

Mirov xaniyên kirêkirinê li ser gelek malperên internetê dibîne. Li ser rojnameyên herêmî jî gelek reklamên mal û xaniyan hene. Hinek xwediyên mal û xaniyan ji bilî vê, mal û xaniyên xwe li ser depên îlanê yên navendên kirîn û firotinê yan jî li hin ciyên din dadiliqînin. Lê belê ji bo gelek mal û xaniyan daxuyaniya kirêkirinê nayê dayîn. Ji ber vê yekê fêdeya xwe heye, ku mirov ji dost û nas û xizman bipirse.

Serlêdana kirêdarbûnê

Kesên dixwazin malekê kirê bikin, divê bi gelemperî têkiliyê bi xwediyê xanî yan jî birêvebiriya milk re deynin û qewlekî serdana malê (randevuyeke serdana malê) diyar bikin. Gava mirov dixwaze ji bo malekê serlêdanê bike, divê bi gelemperî formeke serlêdanê dagire. Ji bilî vê piraniya xwediyên malan belgeyeke rewşa deyndariyê (Betreibungsregisterauszug) û agahiyên gelemperî yên li ser hatineya aborî ji bo zanibin ka dikare kirê bide yan na, dixwazin. Mirov belgeya rewşa deyndariyê ji saziya berpirsyarê deyndariyê a bi navê (Betreibungsamt) distîne. Ji bo jimareke zêde serî li kirêkirina malekê didin, tê pêşniyarkirin, ku mirov di heman demê de serlî li xaniyên cuda bide.

Kirîna malekê /xaniyekî

Biyaniyên xwediyê mafê destûra mayînde C dikarin li kantona Basel-Stadt bêsînor mal an xaniyan bikirin. Ev yek ji bo hemwelatiyên YE/EFTAyê yên xwediyê mafê destûra demborî B jî derbasdar e. Kesên ji welatên din ên xwediyê mafê destûra demborî B, ji bo piştre ew bi xwe tê de rûnin, tenê dikarin malekê yan xaniyekî bikirin. Ger kesa/kesê mal an xanî dikire plan dike, ku bi xwe li wê derê (ciyê di peymana kirînê de heye) rûnenê, wê demê ji bo kirînê pêdiviya xwe bi belgeya destûrê heye. Ji bo kirîna avayiyan di her rewşê de pêdivî bi noterê heye. Ji bo kesên xwediyê destûrên din ên mayînê (L, F) mafê kirîna malekê yan xaniyekî tine ye. Ciyê Lihevanîna Pirsgirêk û Nakokiyên Kirêdariyê (Schlichtungsstelle für Mietstreitigkeiten) agahiyên berfirehtir par ve dike.

Agahiyên zêdetir (Girêdank, Navnîşan, Broşur, Belavok)

www.hallo-baselstadt.ch/ku/wohnen/wohnung--haus-finden

Kirêkirina malekê

Ji bo kirêkirina malekê maf û berpirsyariyên cihêreng ên zagonî hene. Bi wî awayî wek mînak kesên malê bi kirê didin, nikarin hema mirov îro, sibe ji malê der bikin. Lê belê, divê kesên mal kirê kirine jî li gor rêzgiran tev bigerin.

Peymana kirêkirinê

Bi gelemperî xwediyên malê bi kesên malê kirê dikin re peymaneke nivîskî çêdikin. Lê belê derfeta çêkirina peymaneke devkî jî heye. Lê belê ev yek nayê pêşniyarkirin. Di her rewşê de ji bo peymanên kirê herî kêm maf û erkên zagonî yên di Zagona Rewşên Deyndariyê ya Swîsreyê (Obligationenrecht) de hatine destnîşankirin, derbasdar in.

Kirê

Kirê di rewşên asayî de wek kirêya giştî ya tevî lêçûnên kêlekî (Nebenkosten) (wek mînak, mesrefa germkirinê, avagerm av û hwv. bi hev re) tê hesapkirin. Tenê dikarin lêçûnên kêlekî yên di peymana kirê de hatine destnîşankirin, werin xwestin. Divê kirê bi giştî her meh ji berê ve were dayîn. Xwediyê malê dikare kirê tenê di rewşên sedema wê were diyarkirin de bilind bike. Divê ew bilindkirina kirê di demê de li ser formeke fermî ragihîne. Ger mirov bilindkirina kirê di cî de nabîne, dikare di nava 30 rojan de serî li Rayedarên Lihevanînê (Schlichtungsbehörde) yên kantonê bide.
Xwediyê xanî dikare ji bo kirê diravdaneke herî zêde bi qasî kirêya sê mehan wek depozîto (Kaution) bixwaze. Gava mirov ji malê derdikeve vê yekê bi paş de distîne. Mirov dikare wek kesa/kesê mal kirê kiriye, ji xwediyê xanî bi riya nameyeke destnîşankirî daxwaza erzankirina kirê (daxistina kirê, Mietzinssenkung) bike. Ger ev yek wek mînak, guhertineke girîng li ser bingehê hesapkirinê çêbike, tê daxwazkirin.

Barkirina li malekê

Divê bi barkirina li maleke nû re teqez tevî peymana kirê lîsteyeke tiştan (Wohnungsabnahmeprotokoll) were nivîsîn. Di vê lîsteyê de xwediyê malê û kirêdar bi hev re xisarên li malê hene, diyar dikin û dinivîsin. Ev yek ji bo xisarên kirêdarên berê pêk anîne di stuyê kirêdarên nû de nemîne, girîng e. Divê kesên xwediyên ajalên kedî, ji berê ve xwe agahdar bikin, bê li vê malê destûrê didin an nadin. Baldarî: Divê mirov piştî barkirina mala nû, di nava 2 hefteyan de xwe li şaredariya nû bide qeydkirin.

Xisara li navmalê

Divê kirêdar bi xwe xisarên biçûk ên li navmalê, bidin (wek mînak xortimeke nû ya serşokê an qutîka sabûnê). Mesrefa xisarên mezintir xwediyê xanî digire ser xwe. Ger kirêdar ji dayîna xisarê bi xwe berpirsyar bin, di her rewşê de ew bi xwe mesrefa xisarê didin. Ji bo rewşên wisa pêdiviya mirov bi sîgorteya berpirsyariya kesanî heye. Gava hin tişt şikestin an mirov bixwaze navmalê biguhere (wek mînak dîwaran boyax bike), divê mirov têkiliyê bi xwediyê xanî re çêke. Ger kêmasiyeke mezin a li navmalê hebe (wek mînak xerabûna alavên germkirinê, mekîneya cilşuştinê, dengê bilind ê dema xanîlêkirinê û hwd.) mafê mirov ê daxwaza erzankirina kirê, heta rabûna ji holê ya vê kêmasiyê heye.

Bidawîkirin

Divê kirêdar peymaneke domdar a malekê di dema wê de bi dawî bikin. Bidawîkirin bi gelemperî di dawiya mehekê (ji bilî 31.12.) de tê kirin. Bi piraniya dem û qewlên (randevuyên) bidawîkirina kirê di peymana kirê de hatine diyarkirin. Ev bi giştî sê meh in. Divê bidawîkirin di dema xwe de, herî dereng rojek berî destpêkirina qewlê bidawîkirinê bigihêje aliyê xwediyê malê. Tê pêşniyarkirin, ku nameya bidawîkirinê bi destnîşankirin (Einschreiben) were şandin. Ger xwediya xanî/xwediyê xanî peymana kirê bi dawî bike, divê ew vê yekê bi formeke fermî ragihîne. Wek kirêdar 30 rojan dema we heye, ku li ba rayedarên lihevanînê li dijî vê bidawîkirinê derkevin.

Agahiyên zêdetir (Girêdank, Navnîşan, Broşur, Belavok)

www.hallo-baselstadt.ch/ku/wohnen/wohnung-mieten

Cîrantî

Danûstendina di navbera cîranan de li her xanî û taxê ne bi heman rengî ye. Di her rewşê de tê pêşniyarkirin, ku bila danûstendina we bi cîranên we re hebe û bi taybetî gava nakokiyek derkeve bi wan re biaxivin.

Danûstendin

Li hin xanî yan taxan cîran bi hev re (bi riya şahiyan û hwv.) danûstendinê didomînin. Li deverên din ev yek kêmtir e. Gava kesek nû bar dike ciyekî, di her rewşê de dikare xwe bide nasîn, ku ev yek li kantona Basel-Stadt bi gelemperî tê kirin. Ger cîran nexwazin danûstendinê bikin, ev yek ne sûcê kirêdarên nû ye. Divê mirov wê demê bi awayekî aştiyane cîrantiya xwe bidomîne. Derfetên din ên danûstendina bi gelên herêmê re hene, wek mînak bi riya komeleyan.

Rêzgirên avahiyê

Hema hema li her xaniyê gelek kirêdar an xwediyên malê lê rûdinin, rêzgirnameyeke avahiyê (Hausordnung) heye. Ev yek bi piranî bi peymana kirê re tê dayîn. Tê de bi piranî rêzgirên ji bo jiyîna bi hev re û ji bo bikaranîna odeyên hevbeş, wek mînak odeya cilşuştinê hatine diyarkirin. Li Swîsreyê bicîanîna vê rêzgirnameya avahiyê pir hêja tê dîtin. Ev yek berî her tiştî ji bo demên vehisînê yên bi zagonî hatine destnîşankirin, derbasdar e.

Nakokî / pevçûn

Ger kesên din ên li avahiyê li gor rêzgirnameya xanî tev nagerin û mirov ji vê yekê aciz dibe, destpêkê axavtina bi kesên aciziyê didin re tê pêşniyarkirin. Ger ev yek fêdeyê nade, mirov dikare serî li xwediyê xanî yan birêvebiriya xanî bide. Mirov dikare di rewşên giran de agahiyê bide polîsan jî (telefon 117). Gava mirov bibe şahidê zordariya li maleke din, û xema aramiya cîranan bixwe, divê di her rewşê de bang li polîsan bike.

Agahiyên zêdetir (Girêdank, Navnîşan, Broşur, Belavok)

www.hallo-baselstadt.ch/ku/wohnen/nachbarschaft

TV / Internet / Telefon

Ji bo internet, telefon û televizyona bi kabloyê şîrketên cihêreng hene. Derfetên tên pêşkêşkirin hinekî girêdayî niştgehê ne. Hema giştiya niştecîyan, divê xerceke diravî ji bo radyo û televizyonê bidin.

Xerca radyo û televizyonê

Divê bi bingehî hemû malbatên (kes an kesên li malekê rûdinên) li Swîsreyê xerca radyo û televizyonê (Radio- und Fernsehgebühren) serbixwe ji cîhazê bidin. Bi vê xerca zagonî wê piştgiriya bernameyên radyo û televizyonên fermî yên Swîsreyê (SRG SSR) û radyo û televizyonên taybetî were kirin. Ji bo stendina xercê şîrketa Serafeyê berpirsyar e. Xerc wê salane were stendin. Kesên alîkariya pêvekî distînin, dikarin xwe ji dayîna vê xercê rizgar bikin.

Telefon, internet, televizyona bi kablo

Ji bo telefon, internet û televizyona bi kablo li Swîsreyê gelek şîrket hene. Hinek ji wan tenê li herêmeke diyar kar dikin. Li gor niştgeh û ciyê malê tê guhertin, bê mirov kîjan derfeta tê pêkêşkirin bi kar bîne. Fêdeya dayîna ber hev a xizmet û buhayên cihêreng heye. Girêdana interneta xeta malê bi piranî bileztir e. Qehwexaneyên internetê kêm in, ji ber ku hema li hemû malan ciyê girêdana xeta internetê heye.

Agahiyên zêdetir (Girêdank, Navnîşan, Broşur, Belavok)

www.hallo-baselstadt.ch/ku/wohnen/tv--internet--telefon

Avêtina çopê /avêtina bermayiyên navmalê

Şaredarî ji avêtina çopê berpirsyar in. Ji bo wê rêzgirên her şaredariyekê hene. Nirxekî cudakirina ji hev a çopê (bermayiyan) heye, ji bo wê ciyên taybet ên civandina çopê hene.

Jihevcudakirina çopê / lêvegerandin

Jihevcudakirina çopê (bermayiyan) alîkariya parastina jîngehê û teserûfa diravî dike. Ji bo çopa dikare ji nû ve were nirxandin an xisarê bide jîngehê ciyên taybet ên civandina bermayiyan (kaxez, pîl, şûşe, karton, keskayî, alîmunyûm, hesin, caw, rûn û zeyt û hwv.) hene. Ev bermayî ne çopa malê ne. Planekî her şaredariyê yê avêtina çopê (Entsorgungsplan) yan jî salnameya çopê (Abfallkalender) ya ku mirov di dema xweqeydkirinê de distîne, heye. Şewitandina çopê yan avêtina ciyên ji bo çopê nehatine diyarkirin, qedexe ye. Mirov dikare şûşeyên plastîk (şûşeyên PET) û tiştên wek wan hema hema li hemû ciyên kirîn û firotinê belaş biavêje ciyên hatine diyarkirin.

Torbeyên çopê / pûlikên çopê

Divê çopa nikare cardin were bikaranîn (çopa navmalê, Hausmüll) li Basel di torbeyên çopê yên fermî de werin avêtin. Divê ew li Riehen û Bettingenê di torbeyên bi pûlikên çopê de werin avêtin. Heqdestê avêtina çopê di nav buhayê van torbeyên çopê yan pûlikên çopê de ye. Mirov dikare torbe yan pûlikan wek mînak li navendên kirîn û firotinê, li dikanên li şaredariyê yan jî li ba şaredariyê bi xwe bikire. Divê mirov torbeyên çopê di rojên hefteyê yên hatine diyarkirin de deyne kolanê (yan di hinek rewşan de deyne ciyên komkirinê). Nabe ku mirov çopê di rojên din de deyne wir. Li xaniyên pirmalbatî carinan konteynirên taybet ên komkirina çopê hene. Gava pirsên we hebin, şaredariya niştgehê yan cîran dikarin alîkariya we bikin.

Çopa xeternak / bermayiyên xeternak

Divê çopa xeternak/bermayiyên xeternak (Sonderabfälle) bi awayekî taybet werin avêtin, ji ber ku tê de madeyên jehrî hene yan dikarin xisarê bidin jîngehê. Wek mînak, boyax, tiştên kîmyewî, pîl, aletên elektronîk, lempeyên enerjiyê dihewînin an dermanên dema wan derbas bûne, di nav vê komê de ne. Divê ev qet tev li çopa malê neyên kirin. Bi piranî, mirov dikare wan ji bo avêtinê li ciyên hatine kirîn vegerîne. Hilberînêr û firoşkar ji wergirtina van tiştan a bi awayekî belaş, berpirsyar in.

Agahiyên zêdetir (Girêdank, Navnîşan, Broşur, Belavok)

www.hallo-baselstadt.ch/ku/wohnen/abfallentsorgung